

Моніторинг рисі євразійської (*Lynx lynx*) у національному парку Бойківщина (Українські Карпати)

Ірина Казибрид¹, Оксана Марискевич^{1,2}

¹ Національний природний парк «Бойківщина» (Бориня, Україна)

Email: npp_boikivschyna@ukr.net, orcid: 0009-0004-7885-2702

² Інститут екології Карпат НАН України (Львів, Україна)

KAZYBRID, I., O. MARYSKEVYCH. Monitoring of the Eurasian lynx (*Lynx lynx*) in the Boikivshchyna National Park (Ukrainian Carpathians). — Based on the analysis of field data collected with camera traps and via winter tracking, a preliminary assessment of the lynx population in the Boikivshchyna National Park was carried out. Given its clustered structure, the Boikivshchyna National Park borders four protected areas, two of which are located in Ukraine (Uzhanskyi National Park and Skole Beskids National Park) and two in Poland (Bieszczady National Park and Dolina Sanu Regional Park). This unique location of the Boikivshchyna National Park facilitates the migration of lynxes to this area from neighbouring protected areas and ensures the functioning of ecological corridors for large carnivores from the Polish part of the Carpathians and Transcarpathia to the protected areas of Lviv Oblast. As of early 2025, the estimated number of lynxes in the park was 3–4 individuals.

Вступ

Національний природний парк «Бойківщина», створений в 2019 р., відіграє важливу роль в функціонуванні потенційних коридорів міграції метапопуляції рисі в Східних Карпатах. Парк, з огляду на його часткового розміщення в межах біосферного резервату «Східні Карпати», межує з двома польськими заповідними територіями — Бещадським національним парком та регіональним парком «Долина Сяну», а також з українськими НПП Ужанський та «Сколівські Бескиди» [Марискевич *et al.* 2022]. У літературі немає інформації про колишню чисельність рисі на території Парку, що значною мірою зумовлене його розташуванням у прикордонній зоні, доступ науковців до якої обмежують нормативні вимоги прикордонної служби.

Щодо природоохоронних територій, які межують з Парком, то за даними науковців чисельність рисі в Ужанському НПП та НПП «Сколівські Бескиди» станом на початок 2024 р. становила, відповідно 6–13 та 15 особин [Коваль 2024; Дейнека *et al.* 2024; Коваль & Шеверя 2025]. У Плані дій щодо збереження рисі євразійської (*Lynx lynx*) в Європі містяться рекомендації й для України, зокрема щодо потреби визначення стану субпопуляції та розробки програми моніторингу, а також забезпечення коридорів середовищ існування

цього виду, які є важливими для виживання субпопуляцій та генетичного обміну. У цьому аспекті Парк відіграє важливу роль як сполучна територія.

На національному рівні основним нормативним документом, який визнає охорону рисі в Україні, є «План дій щодо збереження рисі євразійської (*Lynx lynx* L.) в Україні», заходами якого передбачено напрямки моніторингу щодо ареалу, чисельності особин, кількості самок з дитинчатами, природної міграції, шляхів міграції, частоти зустрічей з людиною тощо. Згідно з цим планом НПП «Бойківщина» є виконавцем заходів з моніторингу.

Мета роботи — узагальнити матеріали спостережень за чисельністю рисі євразійської та шляхів її міграції на території НПП «Бойківщина».

Матеріал і методи

Матеріалами стали дані спостережень співробітників наукового відділу та служби охорони Парку щодо трапляння рисі протягом періоду з 2021 до початку 2025 р. Дані зібрано відповідно до задач виконання програми Літопису природи, а також проекту Франкфуртського зоологічного товариства «Підтримка довгострокових ініціатив природоохоронних територій щодо збереження пралісів та старовікових лісів в Українських Карпатах з метою збереження їх природоохоронної та кліматичної функціональності».

Дані щодо присутності рисі на території Парку зібрано завдяки реєстраціям фотопастками (11 фотопасток) (рис. 1) та облікам тварин за слідами по першому снігу. Експонування фотопасток було цілорічним, протягом 2021–2025 років, зимові обліки за слідами проводили, починаючи з 2023 р.

Аналіз отриманих матеріалів здійснювали з використанням програмного забезпечення SMART, що призначене для ведення моніторингу та аналізу стану природних ресурсів у межах природоохоронних територій, яке було надано Паркові Франкфуртським зоологічним товариством.

Рис. 1. Реєстрації рисі на фотопастках в НПП «Бойківщина»: ліворуч — в Міжгірському лісництві, 01.02.2022; в центрі — в Лихохорівському лісництві, 09.10.2023; праворуч — в Яблунському лісництві, 14.02.2024.

Результати та їх обговорення

За період спостережень з вересня 2021 р. до квітня 2025 р. рись зафіксовано на фотопастках в усіх чотирьох лісництвах Парку — Міжгірському, Либохорівському, Сянківському та Яблунському, переважно на територіях, де збереглися масиви лісів віком понад 90 років (рис. 2).

На відміну від даних, отриманих з фотопасток, за матеріалами зимових обліків сліди рисі виявлено лише в Міжгірському лісництві, масиви якого межують із НПП «Сколівські Бескиди».

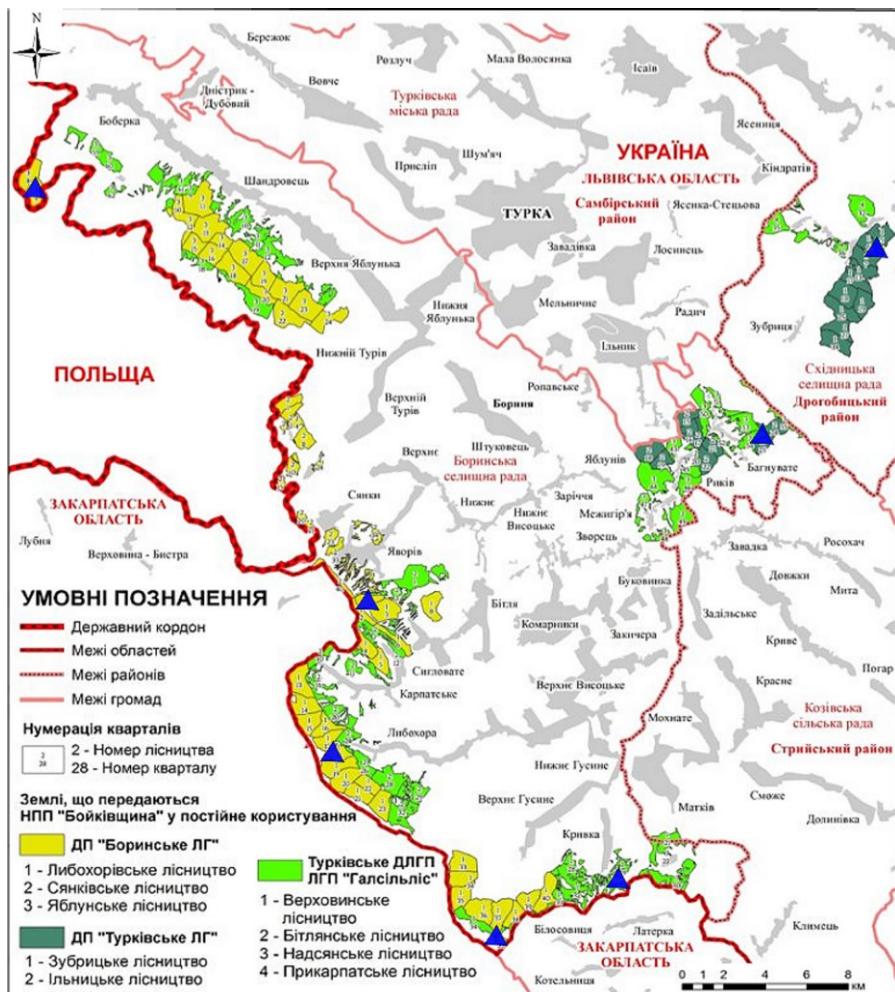

Рис. 2. Місця виявлення рисі на території НПП «Бойківщина» протягом 2021–2025 рр.

Загалом, протягом 2021–2025 рр. на території Парку відмічено загальну тенденцію щодо збільшення випадків виявлення рисі — від 5 до 9 особин, хоча без проведення спеціальної ідентифікації стосовно індивідуальних рисунків/розміщення плям з використанням фотопасток та генетичних аналізів шерсті рисі навряд чи коректно говорити про збільшення чисельності цього хижака на аналізованій території.

За даними Регіональної дирекції державних лісів у Кросно, чисельність рисі в надлісництві Ступосяни, масиви якого входять до складу МРБ «Східні Карпати» (ландшафтний парк «Долина Сяну») та межують з Яблунським лісництвом парку «Бойківщина», станом на початок 2025 р. становила 14 особин (площа надлісництва — 95 км²) (Е. Маршалек, особ. повід.). Кількість особин рисі протягом 2012–2025 рр. у надлісництві Ступосяни збільшилася майже у п'ятеро — з трьох до 14 особин (Е. Трач, особ. повід.). На території Бещадського національного парку (площа 292 км²), що межує як з лісовими масивами надлісництва Ступосяни, так і з Сянківським лісництвом Парку, чисельність рисі оцінюють у 6 особин [Pirga 2025]. Якщо взяти до уваги матеріали попередніх обліків, на територію Бещадського національного парку протягом року за період 2006–2014 рр. заходило 4–6 дорослих особин рисі, які займали в його межах територію розміром 36–125 км², а щільність популяції становила 1,3–2,0 ос./100 км² [Okarma & Pirga 2015]. Щільність бещадської популяції рисі становить 1,9 ос./100 км² для дорослих особин і 3 ос./100 км² з врахуванням молодняку [Śmietana *et al.* 2000].

З огляду на ці дані й отримані нами нові матеріали ми вважаємо, що чисельність рисі на території НПП «Бойківщина» не перевищує 3–4 особини.

Висновки

Моніторинг за допомогою фотопасток та зимових обліків за слідами підтвердив постійну наявність рисі євразійської на території НПП «Бойківщина». Врахувавши дані проведених обліків, вважаємо, що чисельність цього великого хижака не перевищує 3–4 особин у різні періоди року, що відповідає загальній тенденції щодо оцінки стану популяції на прилягаючій території в Польських Бещадах та Ужанському НПП.

Моніторинг рисі євразійської, дає можливість зафіксувати її присутність у першу чергу за допомогою фотопасток, але також і при зимового обліку по слідах. Кожен з цих методів дає важливі результати, проте не відображає реальної чисельності рисі. Існує нагальна потреба в опрацюванні уніфікованих методик обліку, налагодженні комунікації між природоохоронними установами всіх прикарпатських країн.

Подяка

Висловлюємо щиру вдячність Державній прикордонній службі України за супровід територією парку «Бойківщина» за лінією інженерних споруд (Яблунське лісництво), а також Е. Маршалеку з Регіональної дирекції лісів у Кросно та Е. Трачу за надану інформацію щодо чисельності рисі на території Польських Бещадів.

Література

- Дейнека, А. М., В. Я. Бандерич, В. О. Крамарець, [et al.]. 2024. *Потребують охорони: рідкісні види НПП «Сколівські Бескиди»*. ЗУКЦ, Львів, 1–135.
- Коваль, Н. Фауністичне різноманіття Ужанського НПП: минуле і сьогодення. 2024. В зб.: *Національні парки в збереженні природної та історико-культурної спадщини — досягнення та перспективи: Матеріали міжнародної конференції*. Ужок, 98–103. URL
- Коваль, Н., В. Шевця. 2025. Великі хижаки в Ужанському національному природному парку: реєстрація, облік та моніторинг. *Novitates Theriologicae*, 17: 80–87. CrossRef
- Марискевич, О. Г., А.-Т. В. Башта, Ю. В. Геряк, [et al.]. 2022. Флористичне та фауністичне різноманіття НПП «Бойківщина». В зб.: *Аспекти збереження природних екосистем в сучасних умовах природоохоронного менеджменту: Матеріали міжнародної конференції*. ПП Павлюк М. Д., Косів, 122–126.
- Śmietana, W., H. Okarma, H. Śnieżko. 2000. Bieszczadzka populacja gysi. In: *Monografie Bieszczadzkie*, 9: 147–155.
- Okarma, H., B. Pirga. 2016. Ssaki kopytne i drapieżne. In: Górecki, A. & B. Zemank (red.). *Bieszczadzki Park Narodowy: 40 lat ochrony*. Ustrzyki Górne, 307–320.
- Pirga, B. 2025. Ssaki kopytne i drapieżne. In: *Bieszczadzki Park Narodowy: osobliwości przyrodnicze i kulturowe*. Ustrzyki Górne, 81–84.

Резюме

КАЗИБРИД І., О. МАРИСКЕВИЧ. Моніторинг риси євразійської (*Lynx lynx*) у національному парку Бойківщина (Українські Карпати). — На основі аналізу польових матеріалів, зібраних з використанням фотопасток та зимових обліків за слідами, здійснено попередню оцінку чисельності риси на території національного природного парку «Бойківщина», який локалізований в гірській частині Львівської області. З огляду на кластерну будову, НПП «Бойківщина» межує з чотирма природоохоронними об'єктами, два з яких знаходяться в Україні (НПП Ужанський та «Сколівські Бескиди») та два в Польщі (Бещадський національний парк та регіональний парк «Долина Сяну»). Така особливість розташування Парку сприяє міграції риси з сусідніх заповідних територій і забезпечує функціонування екокоридорів для великих хижих ссавців з польської частини Карпат та Закарпаття до об'єктів заповідного фонду Львівщини. Станом на початок 2025 р. чисельність риси євразійської на території Парку оцінено в межах 3–4 особин.